

Kommunal- og regionaldepartementet
Bolig- og bygningsavdelingen
Postboks 8112 Dep
0032 Oslo

Deres ref.:

Vår ref:

Trondheim, 14.09.2006

Høringsuttalelse – endringer i tekniske forskrifter til plan- og bygningsloven (TEK)

Innledning

Nobø Electro AS og Dimplex AS er begge en del av irske Glen Dimplex Group. Gruppen er en av verdens ledende produsenter og leverandører av elektriske varmeprodukter, styrings-systemer, husholdningsapparater og kjøleutstyr for industri, øvrig næringsliv og husholdninger. Gruppen har en årlig omsetning på 1,6 milliarder euro og over 8 500 ansatte i mer enn 30 produksjons- og salgsselskaper lokalisert i 17 land. Glen Dimplex' nordiske virksomheter, Dimplex AS og Nobø Electro AS omsetter årlig for mer enn 330 millioner kroner. Endringer i tekniske forskrifter til plan- og bygningsloven vil være av betydning for våre virksomheters markedsvilkår, og vi er derfor opptatt av å fremme våre synspunkter i denne høringsuttalelsen.

Nobø Electro AS og Dimplex AS opererer i et konkurransebasert marked for energiløsninger og varmesystemer. Skal vi kunne hevde oss i dette markedet er vi avhengige av å kontinuerlig utvikle og forbedre vårt produktspekter av varmesystemer, automatiske styringssystemer og ventilasjonsløsninger. Forbrukeren og samfunnet tjener på dette gjennom redusert energibehov og stadig økt utnyttelse av tilført energi. For å sikre en energimessig effektiv utvikling av norsk bygningsmasse, er det viktig at det ikke legges hindringer for konkurransen i markedet. En eventuell regulering av rammebetingelsene må utelukkende ha til hensikt å sikre de samfunnsmessige interesser som markedet ikke er i stand til å ivareta.

Nobø Electro AS og Dimplex AS stiller seg generelt positiv til hovedtrekkene i høringsnotatet fra KRD. Vi slutter oss til ambisjonsnivået i de skjerpede krav til bygningers energibruk og en utvikling som vil fremme overgang til lavenergibygg. Vi har imidlertid viktige kommentarer til og innvendinger mot endringer i forskriftstekst, som etter vår oppfatning vil medføre klare, konkurransevridende elementer i varmemarkedet. Vi mener at disse elementene ikke har en rasjonell og samfunnsøkonomisk begrunnelse, noe som tilsier at deler av forslaget til forskriftstekst bør fjernes eller omformuleres. Vi mener også at sammenblandingen av gode og fornuftige energikrav med politiske målsetninger og føringer for en energiomlegging ikke hører hjemme i en ny og fremtidsrettet TEK.

Energipolitikken og TEK

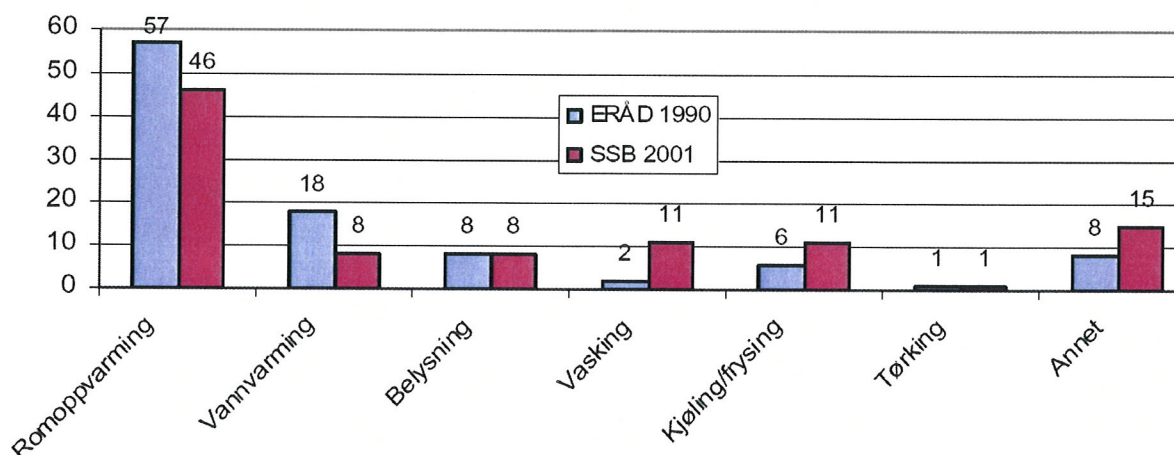
Høringsnotatet om endringer i TEK synes å legge stor vekt på Soria Moria-erklæringens målsettinger om energibruk i bygg. Disse er formulert som:

- redusere bruken av elektrisitet til oppvarming
- stimulere til økt bruk av nye, fornybare energikilder
- gjøre lavenergiboliger til standard

Disse målsetningene skal kunne bidra til å imøtekomme Norges energiutfordringer relatert til anstrengt kraftbalanse og forpliktelser i Kyoto-protokollen. Nobø/Dimplex kan si seg enig i at disse tre målsettingene intuitivt kan synes å bidra til å imøtekomme de overordnede målene. Likevel mener vi at det ikke vil tjene hensikten eller være økonomisk forsvarlig å søke alle målene realisert i ethvert byggeprosjekt. Vi mener også at det finnes viktig dokumentasjon og god grunn til å bli overbevist om at valg av elektrisitet som oppvarmingsform er løsningen snarere enn problemet. TEK bør derfor utformes slik at det legges til rette for at de tiltak og mål som gir best resultater, blir implementert til enhver tid. Disse kan variere fra byggeprosjekt til byggeprosjekt.

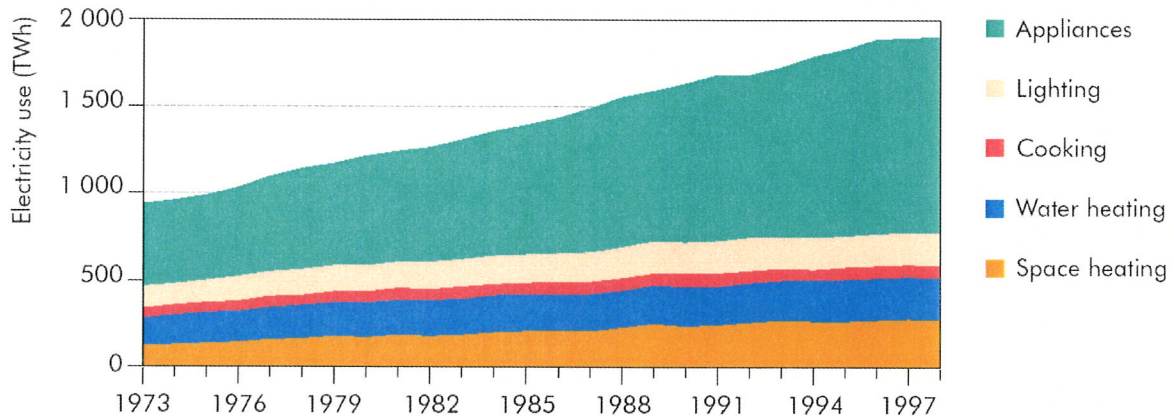
Det er et grunnleggende faktum at målsettingene om å gjøre lavenergiboliger til standard og å øke bruken av nye, fornybare energikilder ikke nødvendigvis er komplementære innenfor samme byggeprosjekt. Lønnsomheten for kostnadsintensive varmeløsninger er proporsjonalt synkende med redusert energibruk. Jo færre kWh man benytter, desto færre kWh har man å fordele investeringskostnadene på. En rasjonell bruk av energi i bygg forutsetter at man ikke fjerner muligheten til å investere i de tiltak som betaler seg best, som er der ressursene rekker lengst.

Myndighetenes energipolitikk, OEDs faktahefte om energi- og vassdragsvirksomheten, Enovas informasjonsmateriell om energibruk i husholdningene og NVEs energistatus tar alle utgangspunkt i ERÅD-fordelingen av energibruk i husholdningene. Denne modellen fra 1990 er mindre nøyaktig enn den modellen som SSB fremmet i 2001. Figur 1 viser forskjellen mellom de to ulike modellene. Den mest oppdaterte modellen fra SSB viser at det økonomiske potensialet for bruk av nye, fornybare energikilder i bygg er mindre enn det man har lagt til grunn ved utformingen av målsettingene i Soria Moria-erklæringen.

Figur 1: Formålsfordeling av energibruk i husholdningene (Kilde: SSB)

Nobø/Dimplex vil også påpeke at utviklingen tilsier at man i stadig større grad tar i bruk elspesifikt utstyr i bygg, noe som drastisk reduserer behovet for ytterligere tilført varme. IEAs rapport "Energy Technology Perspectives" (2006) viser at andelen av totalt elektrisitetsforbruk som går til oppvarming er nedadgående, mens bruken og varmeoverskuddet fra elektrisitetsspesifikt utstyr er økende. Figur 2 illustrerer dette poenget.

Figur 2: Utviklingen i husholdningenes elektrisitetsbruk i 11 utvalgte IEA-land (Kilde: IEA)

Videre viser Enovas publisasjon "Bygningsnettverkets energistatistikk 2005" tydelig at norske bygg med helelektrisk oppvarming har et gjennomgående lavere energibruk enn tilsvarende bygg med alternative oppvarmingssystemer. Det er naturlig å tenke seg at en medvirkende årsak til dette, er at bruk av elektrisitet til oppvarmingsformål er så effektivt at man kommer ut med et lavere forbruk enn ved bruk av alternative varmesystemer. Sammenligner en energiforbruket til husholdninger i Norden, tyder alt på at norske husholdninger er de mest energieffektive. Det er god grunn til å tro at det nettopp skyldes den norske oppvarmings-tradisjonen med utstrakt og effektiv bruk av elektrisitet.

De senere år har vi sett en utvikling i form av sterkt redusert energibehov i lavenergiboliger og ved uformingen av såkalte passivhus. Disse byggene kan ofte vise til et netto varmeoverskudd, og behovet for tilført varme kan dreie seg om relativt få timer i året. Varmebehovet i slike bygg kan ikke forsvare store investeringer i alternative varmesystemer. Mindre kostnadsintensive investeringer relatert til automatisk styring og regulering av varmetilførsel kan likevel være aktuelt. Et annet moment relatert til boliger med økt varmeoverskudd og energieffektive næringsbygg, er at behovet for ventilasjon og kjøling øker. Effektiv utnyttelse av kjøleanlegget stiller økte krav til regulering og kontroll av varmesystemet. Her stiller elektriske løsninger seg i særklasse når det gjelder kostnadsnivå og teknisk gjennomførbarhet.

Lavenergisamfunnet kan være en realistisk målsetning. På bakgrunn av overstående mener vi imidlertid at det forutsetter at den politiske motstanden mot elvarme som sådann elimineres. Andre momenter som taler for dette synet er:

- Direktevirkende elvarme gir svært effektiv varmeregulering og følgelig det laveste energiforbruket
- Infrastruktur for elvarme er fullt ut etablert i det norske samfunnet og krever ikke uøkonomiske, parallelle infrastrukturer
- Alternative, fornybare energikilder vil effektivt kunne benyttes i produksjonsleddet med elektrisitet som energibærer.

Kommentarer til forslag om forskriftstekst

I dette avsnittet gjennomgås de momenter som KRD spesifikt ber høringsinstansene om å kommentere, samt øvrige forhold Nobø/Dimplex har innvendinger mot i forslaget til forskriftstekst.

Systemgrense

I forslag til endringer i TEK flyttes systemgrensen for regulering av energibehov fra tilført energi til netto energibehov. Dimplex/Nobø ser både fordeler og ulemper ved innføringen av ny systemgrense. Den største fordelen er at man sikrer en langvarig god bygningmessig energiytelse, uavhengig av mer kortsiktige valg av tekniske energisystemer. Ulempen er imidlertid at tilført energi er et bedre mål på hvilke konsekvenser de energimessige tilpasningene vil ha, både økonomisk og miljømessig.

Den tekniske infrastrukturen for distribusjon av varme vil påføre bygget langsiktige energimessige konsekvenser. Et bygg som installerer vannbåren varme vil nødvendigvis oppleve et varmetap i det interne distribusjonssystemet, uavhengig av valg av energikilde. Ved valg av systemgrense ser Nobø/Dimplex det uansett som naturlig at byggets distribusjonssystem for varme inngår som en faktor ved regulering av bygningers energibehov. Vi vil anmode KRD om at dette blir tatt hensyn til ved endelig utforming av TEK.

Metode for regulering av energibehov

KRD skisserer to ulike metoder for regulering av bygningers energibehov og ber høringsinstansene om å gi kommentarer til disse. Metodene som beskrives er rammekravsmetoden og energitiltaksmetoden. Lokale klimatiske og topografiske forhold, samt den teknologiske utvikling vil spille inn på den energimessige effekten av ulike tiltak. Slik Nobø/Dimplex ser det, vil rammekravsmetoden være den modellen som er mest fleksibel med hensyn til å fokusere på de tiltak som er mest lønnsomme i både et privatøkonomisk og et samfunnsøkonomisk perspektiv.

Til tross for at metoden er mer komplisert enn energitiltaksmetoden, mener Nobø/Dimplex at økt fokus på kostnadseffektive tiltak vil gi klare økonomiske gevinster. Det mer kompliserte beregningen av netto energibehov vil uansett måtte gjennomføres som følge av den kommende ordningen for energiattester.

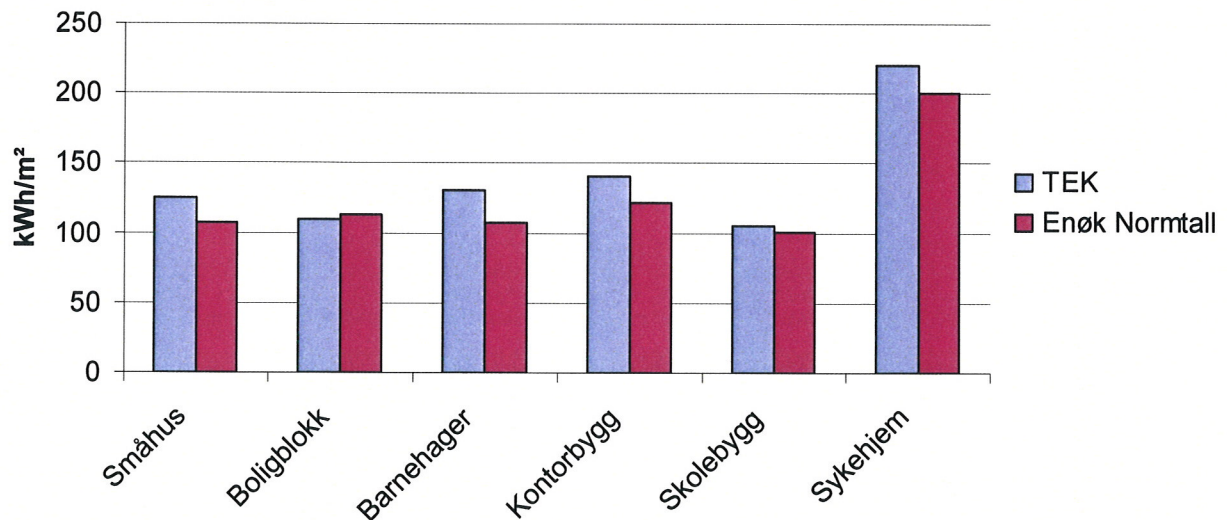
Miljømessig ambisjonsnivå

De foreslåtte rammekravene stiller økte krav til bygningers energimessige ytelse. I høringsnotatet ber KRD høringsinstansene om å gi kommentarer til det foreslåtte ambisjonsnivået.

All produksjon av energi genererer både lokale og globale miljøbelastninger i varierende grad. Som følge av dette finnes det ingen tiltak som skaper større miljømessige gevinster enn tiltak rettet mot redusert bruk av energibærere som er miljøbelastende i sin anvendelse. Nobø/Dimplex mener derfor at det miljømessige ambisjonsnivået i TEK bør settes høyt.

Enovas publikasjon "Manual for Enøk Normtall" viser at man selv med utgangspunkt i dagens byggeforskrifter kan oppfylle de krav til energibruk som skisseres i høringsnotatet fra KRD. Både ved utformingen av normtallene og ved utformingen av foreslåtte rammekrav er

det tatt utgangspunkt i netto energibehov etter at lønnsomme energiltak er gjennomført. En sammenligning mellom normtallene og foreslåtte rammekrav er fremstilt i figur 3.

Figur 3: Forholdet mellom Enøk normtall og foreslåtte krav i TEK (Kilde: Enova, KRD)

Gitt at Enovas normtall gjenspeiler en lønnsom energimessig tilpasning til eksisterende bygningsforskrifter, mener Dimplex/Nobø at ambisjonsnivået i forslaget til ny forskriftstekst virker lite ambisiøst. Kravene kan med dette som utgangspunkt skjerpes ytterligere.

Regulering av energiforsyning

Forslag til ny § 8-24 i TEK lyder:

§ 8-24 Tilrettelegging for bruk av nye fornybare energikilder

Byggverk skal prosjekteres og utføres slik at en vesentlig del av varmebehovet kan dekkes av nye fornybare energikilder dersom dette er lønnsomt i et livsløpsperspektiv

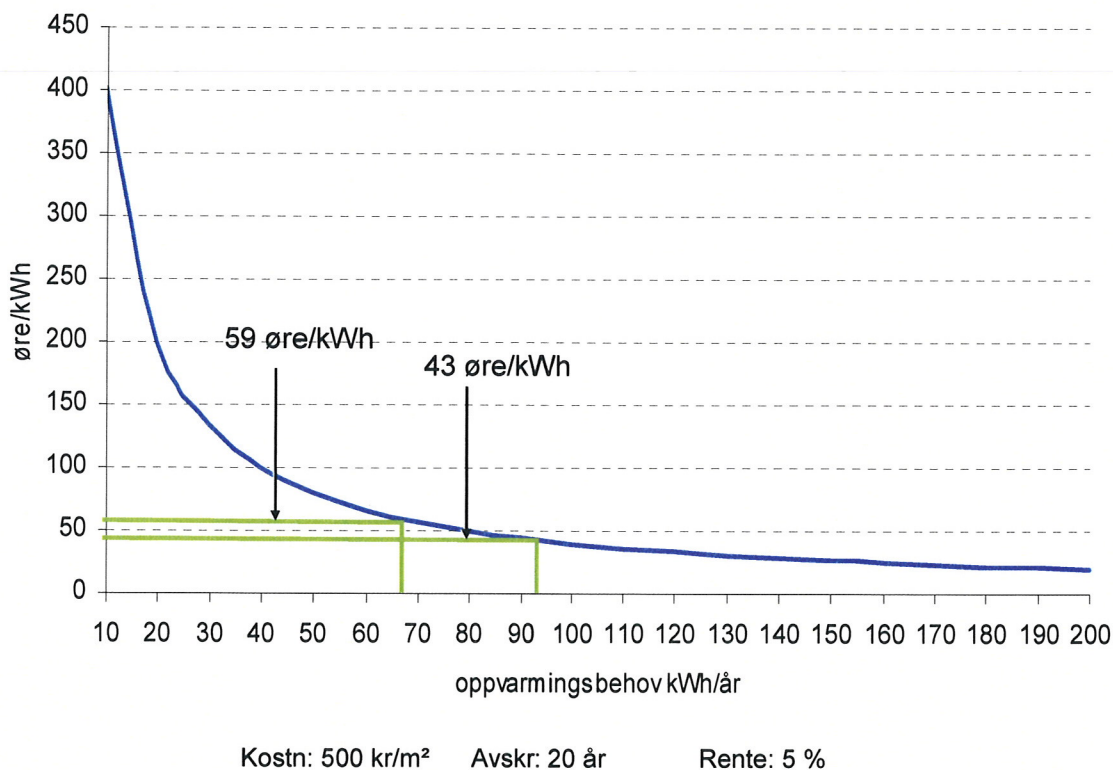
Denne paragrafen medfører en klar konkurransevidning i varmemarkedet til fordel for alternativer til elektrisitet. Som tidligere drøftet i denne høringsuttalelsen, mener Nobø/Dimplex at konkurransevidningen ikke kan begrunnes samfunnsøkonomisk. Ifølge høringsnotatet vil det bli utgitt en veileder som beskriver nærmere hvordan lønnsomhetsberegningen i § 8-24 skal gjennomføres. Nobø/Dimplex frykter at veilederens utforming kan resultere i at kravet om tilretteleggelse for fornybar energiforsyning blir absolutt.

§ 8-24 bør også sees i sammenheng med kravet om tilknytningsplikt til fjernvarme i plan- og bygningslovens § 66a. Nobø/Dimplex har observert flere tilfeller der utbyggere har søkt om fritak for tilknytningsplikten ved å vise til god energieffektivitet i byggeprosjekter. Søknadene ble begrunnet med at tilknytningsplikten går på bekostning av satsing på lavenergiløsninger og minimering av oppvarmingsbehovet. Slike søknader har gjennomgående fått avslag i kommunal behandling. Avslagene har blitt gitt til tross for at utbygger har mottatt støtte i sine søknader fra forskningsinstitutter som Sintef Byggforsk og Enova. I et miljømessig perspektiv kan det ikke herske tvil om at det er bedre å redusere bruken av elektrisitet enn å erstatte den

med andre energikilder. Nobø/Dimplex er redd for at kravet i § 8-24 blir opprettholdt på tilsvarende måte til tross for at økonomiske beregninger viser at kravet burde falle bort.

Det er et paradoks i KRDs forslag at de elektriske løsningene som fremfor noe annet bedrer sin konkurranseevne er de løsningene man spesifikt uttaler at man bør unngå. Det er både ulogisk og umulig å gi en samfunnsøkonomisk begrunnelse for dette.

Figur 4 illustrerer konfliktforholdet mellom energieffektivisering og tilrettelegging av bruk av nye fornybare energikilder. Kurven i figuren viser hva en merinvestering i vannbåren varme på 500 kr/m² koster per kWh løpende energibruk. Som vi ser av helningen på kurven er den "løpende investeringskostnaden" økende ettersom behovet for tilført varme reduseres. For en enebolig er rammekravet foreslått til et totalt energibruk på 125 kWh/m². En formålsfordeling i henhold til ERÅD tilsier et forbruk på 94 kWh/m² til romoppvarming og tappevann. Benytter man den mer korrekte fordelingen gjengitt av SSB reduseres energibehovet til varmeformål til 68 kWh/m². Den løpende energikostnaden ved installasjon av vannbåren varme i dette eksempelet er altså 16 øre/kWh dyrere enn det man har lagt til grunn ved utformingen av energipolitikken. Videre vil alle energieffektiviseringstiltak og elspesifikt energibruk til utstyr og apparater føre til at energikostnaden for tunge investeringer øker. Som vist tidligere i denne høringsuttalelsen, er det mange faktorer som tilsier at vi beveger oss mot venstre på kurven.

Figur 4: Konfliktforholdet mellom energieffektivisering og bruk av nye fornybare energikilder

Nobø/Dimplex vil også påpeke at det er viktig med konsistens mellom de ulike energipolitiske virkemidlene. Det er det viktig at TEK tar hensyn til den kommende ordningen for varedeklarasjon av kraftleveranser. I NVEs "Forslag til endringer i forskrift om måling, avregning mv." som nå ligger ute på høring legges det opp til et system for varedeklarasjon av kraftleveranser der sluttbrukere skal kunne påvirke energimiksen i strømmen som leveres.

Dette medfører at sluttbruker kan forhindre at elektrisiteten stammer fra kilder som generer utslipp av klimagasser. Dette systemet vil være et viktig bidrag for å øke utbyggingen av ny fornybar kraftproduksjon. Med bakgrunn i dette bør TEK ta hensyn til at *også bruk av elektrisitet kan baseres på nye, fornybare energikilder*. Vi føler i denne forbindelse grunn til å påpeke at ren norsk vannkraft også er en fornybar energikilde. Det virker uansett urimelig at KRD legger til grunn at bruk av elektrisitet vil få utslipp som fra gasskraftverk uten rensing, når regjeringen legger til grunn at norsk gasskraft vil bli renset for klimagasser.

EUs bygningsenergidirektiv stiller krav til at man i prosjekteringsfasen skal utrede løsninger for bruk av fornybare energikilder til oppvarming. Direktivet stiller imidlertid ingen krav til at bestemte løsninger skal gjennomføres. Ettersom livsløpskostnader vil synliggjøres for sluttbruker gjennom den kommende ordningen for energiattester, vil utbygger uansett måtte ta hensyn til mulighetene for tilrettelegging for bruk av nye fornybare energikilder. Rasjonell adferd tilsier at tilrettelegging for bruk av nye fornybare energikilder vil bli gjennomført der dette er lønnsomt, uavhengig om hvorvidt det foreligger krav om dette eller ikke i TEK.

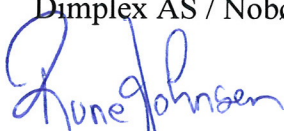
På bakgrunn av overstående anmoder Nobø/Dimplex at KRD fjerner forslag til § 8-24 i forskriftsteksten. Kravet kan utløse urasjonelle løsninger, til skade for samfunnet, sluttbruker og miljøet. Alternativt kan et eventuelt krav om å utrede løsninger for tilrettelegging for bruk av nye fornybare energikilder bevares i teksten, men da uten krav om utførelse.

Konklusjon

Økt samfunnsmessig fokus på miljøtiltak og den senere tids utvikling i energiprisene tilsier at samfunnet vil få økte energiutgifter i fremtiden. Hovedfokus i regulering av energibruken i bygg bør derfor være å legge til rette for at man kan implementere de mest kostnadseffektive tiltakene, slik at den miljømessige gevinsten blir stor, samtidig som både det samfunnsøkonomiske aspektet ivaretas og at den privatøkonomiske belastningen for sluttbrukere minimeres. I denne høringsuttalelsen har Nobø / Dimplex gitt en rekke kommentarer som går ut på å ivareta denne målsetningen. Vi håper derfor at KRD vil gjennomføre følgende endringer i bearbeidelsen av endringer i TEK:

- Valg av systemgrense må inkludere de energimessige konsekvenser som følge av valg av distribusjonssystem for varme.
- Valg av metode for regulering av bygningers energibehov bør falle på rammekravs-metoden, ettersom denne er mest fleksibel med tanke på å implementere kostnads-effektive tiltak og den teknologiske utvikling.
- Det miljømessige ambisjonsnivået bør skjerpes, slik at vi oppnår en økt miljømessig gevinst som følge av energieffektivisering.
- Kravet om tilrettelegging for bruk av nye fornybare energikilder i forslag § 8-24 bør frafalles, ettersom det ikke kan begrunnes samfunnsøkonomisk, miljømessig eller på andre måter, og skaper en klar konkurransevridning i varmemarkedet.

Vennlig hilsen
Dimplex AS / Nobø Electro AS

Rune Johnsen
Administrerende direktør